

Mindre avfall

“Det finnes en skjult historie bak alle varene vi forbruker, en uskreven liste over materialer, ressurser og miljøeffekter. Med til historien hører også avfallet som skapes når vi bruker og kaster varen”.

- Paul Hawken, miljøekspert

Se EUs nettsted: http://europa.eu.int/comm/environment/waste/facts_en.htm.

De siste åra har det vært en dramatisk økning i avfallsproduksjonen. I gjennomsnitt kaster hvert menneske i verdens rike land 1kg søppel hver dag.

Dette gjennomsnittet betyr ikke at produksjonen og fordelingen av avfall er lik over alt. Europeere genererer hvert år rundt 2000 millioner tonn avfall. Over 40 millioner tonn av dette er klassifisert som farlig avfall. I løpet av seks år har mengden avfall økt med 10 % hvert år.

Det er klart at vi må stanse og snu denne trenden om vi vil unngå å drukne i søppel. Vi må finne en langtidsløsning som unngår avfall av to enkle, men likevel avgjørende, grunner:

- ‡ Jo mer avfall, desto større risiko for forurensning;
- ‡ Søppelberget er fullt av materialer som kan gjenbrukes eller resirkuleres. Mindre avfall betyr penger spart!

Nesten 113 milliarder kopper, 39 milliarder spisebestikk og 29 milliarder tallerkener blir brukt og kastet i USA hvert år. Halvparten av disse er laget av plast. India kaster totalt 4,5 millioner tonn plastavfall. Polyetylen (stoffet plastposer er laget av) utgjør en stor del av problemet. Det tar opp til 100 år å bryte det ned.

Vi blir stadig flinkere til å sortere og gjenvinne søppel i Norge. Nesten halvparten av husholdningsavfallet blir nå sortert ut til gjenvinning, mot en knapp tiendedel på begynnelsen av 1990-tallet. Likevel ble like mye avfall brent eller lagt på fylling i 2003 som 11 år tidligere. Problemet er at selve avfallsmengden har vokst like fort som gjenvinningen. Husholdningene kaster nå 1 kg avfall per person per dag, mot 0,6 kg i 1992.

På nettstedet til retursamarbeidet Loop, www.loop.no, finner du blant annet en animert "miljøskole" om avfall, en kildesorteringssguide og nyhetsbrev.

Grønn hverdag, www.gronnhverdag.no, har mange tips både om hvordan man kan redu-

sere avfallsmengden, og om gjenvinning, gjenbruk og kompostering.

Hold Norge Rent, www.holdnorgarent.no, har tilbud til skoler som vil organisere ryddedugnader.

Guinness-rekorder i søppelsortering: I Grästorps i Sverige har innbyggerne fem ganger satt verdensrekorder som ble omtalt i Guinness' rekorbok. De holder rekordene i innsamling av lyspærer, farlig avfall, metallkorker og flasker av hardplast i løpet av én dag, og har dessuten bygd verdens største melkekartongborg! Innsamlingsobjektene ble alltid valgt for å sette fokus på et aktuelt miljøproblem. Da de samlet inn et berg av lyspærer var det for å gjøre miljøministeren oppmerksom på at blytappen på

Ut med plastposene. Innbyggerne i New Delhi er blant de største forbrukerne av plastposer i verden. Sammen med den indiske hæren har Panchavati Green Movement startet en kampanje – The Quit India Polybag – for å redusere bruken av plastposer. Studenter snakker også med handelsmenn i nabolaget for å informere om den effekten plastposer har på miljøet. Familier blir oppmuntret til å gjenbruke plastposer eller å bytte til bruk av tøyposer.

På grunn av Panchavati-bevegelsens innsats har alle hærens kantiner i New Delhi sluttet å bruke plastposer. Dessuten har hotellene i New Delhi lagt ned forbud mot plastposer. Bystyret i New Delhi støtter også Panchavati og har gått inn for å gjøre byen til en plastposefri sone.

Datamaskiner blir ofte ansett for å være verktøy som kan bidra til et bærekraftig forbruksmønster. De genererer imidlertid mye farlig avfall. Fordi datamaskinenes kapasitet dobles hver 18. måned, vil det i 2005 finnes mer enn 315 millioner foreldede maskiner i verden. Ifølge Silicon Valley Toxic Coalition i USA, tilsvarer dette 600 millioner kg bly, én million kg kadmium, og 200.000 kg kvikksølv – alle sammen giftige metaller.

SiliconValley Toxic Organization,
www.svtc.org.

Hvordan kan vi tenke annerledes om avfall? Begynn med å forbruke mindre! Tenk dernest på hvordan produktene burde vært utformet. Det må være et mål å utforme produkter på måter som minsker eller rett og slett unngår å skape avfall. På nettstedene til høyre kan du lære mer om miljøriktig design.

Se nettstedene til GRIP: www.grip.no/okodesign/default.htm; Norsk Form: www.norskform.no; Centre for Sustainable Design: www.cfsd.org.uk; O2: www.o2.org; Centre for Design, Melbourne: www.cfd.rmit.edu.au.

pærene var farlig avfall og et uløst problem. Statsråden kom til Gråstorp for å ta imot utfordringen, og innførte deretter en innsamlings-

ordning. Se <http://ide.idebanken.no/bibliotek/ProsjektID.asp?ProsjektID=157>.

www.miljolare.no † Søppel i Norge – et stort problem?

På temaside om avfall og gjenvinning finnes en rekke forslag til aktiviteter. Dere kan for eksempel jobbe med kompostering, spesialavfall og kjemikalier eller forsøpling av nærmiljøet.

Se www.miljolare.no/avfall.

Hva er miljøriktig design?

Det gjelder å bruke kretsløpstenkning, eller en vugge-til-grav-tilnærming, når produkter skal utformes. Det vil si at en tar hensyn til miljøeffektene både i produksjons-, bruks- og utringeringsfasen.

En tilstreber å:

- ‡ utnytte materialer, energi og andre ressurser mer effektivt
- ‡ velge materialer som ikke stammer fra utsatte økosystemer
- ‡ begrense eller hindre forurensning
- ‡ bruke resirkulerbare eller resirkulerte materialer og spare energi
- ‡ optimere produktets levetid og gjøre det enklere å bruke, vedlikeholde, oppgradere, gjenbruke, gjenvinne eller omforme
- ‡ gjøre det enkelt - bruke færre materialer/komponenter slik at det blir enkelt å ta produktet fra hverandre for gjenvinning
- ‡ forbedre transportlogistikken
- ‡ unngå mulige helsefarer ved å bruke trygge og giftfrie materialer
- ‡ vise respekt for menneskerettighetene – unngå utbytting og barnearbeid

Miljøriktig design handler ofte ikke om å finne opp nye produkter. En erkjenner at folk ikke er ute etter varer i og for seg, men å få løst oppgaver. Et godt utformet vaskeri kan for eksempel være en erstatning for vaskemaskiner i hvert enkelt hjem.

Poenget er å finne måter å løse oppgavene på som gir mindre miljøbelastninger og er minst like effektive som alternativene.

De som arbeider med grønne designløsninger ser ikke på etikk og estetikk som motsetninger, men mener snarere at de utfyller hverandre.

GRIP - Stiftelsen for bærekraftig produksjon og forbruk - gjennomførte i 2000-2003 et eget program om økodesign med en rekke spennende delprosjekter. Blant annet ble det opprettet en egen kategori for økodesign innenfor den årlige designkonkurransen for ungdom, "Unge talenter". Selv om dette programmet er avsluttet, finnes fortsatt mye spennende stoff om de ulike prosjektene på www.grip.no. Mye av det øvrige stoffet på GRIPs nettsted er også relevant for temaet økologisk design.

Dobbeltemballasje: Inntil begynnelsen av 1990-tallet ble nesten alle tannkremtuber pakket inn i esker for salg. Nå får de lov til å ligge helt nakne og fryse i butikkhyllene. Kommer dere på andre varer som kunne ha klart seg med mindre emballasje?

Grillkos uten forsøpling: Det selges ca. 1,2 millioner éngangsgrillere per år i Norge. Dette har blitt et avfallsproblem mange steder. I tillegg forårsaker grillene blant annet svimerker og oppsprekking av svaberg, og de representerer en brannfare. Flere har nå begynt å se på hva en kan gjøre med problemet. Botun er et firma som har utviklet en sammenleggbare grill som kan brukes flere ganger. Produktet heter Flatpack, kan lett slås sammen og kommer med en veske som gjør at den er lett å ta med i parken. Se www.botun.no.

En av de viktigste utfordringene verden står overfor i dag, er å minske ressursforbruket. Vi må med andre ord slutte å tro at naturressurser – det være seg fossile brensel, trær eller ferskvann – vil vare uendelig. Her spiller resirkulering og gjenbruk en avgjørende rolle.

Dersom vi ikke vil gå tomme for ressurser, må det å reparere, gjenbruke og gjenvinne bli en naturlig del av både nærings- og dagliglivet. Det vil bidra til å:

- ‡ begrense og hindre miljødeleggelser
- ‡ unngå unødig bruk av naturressurser
- ‡ spare energi og minske forurensningen.

Resirkulering kan også gi et viktig bidrag til å redusere avfallsmengdene, ved at avfallet brukes til å lage nye varer. For hvert tonn papir vi resirkulerer, sparer vi blir 17 trær og 21.000 liter vann, samtidig som det blir 30 kg mindre luftforurensning og 2,3m³ mindre avfall på søppelfyllingen.

Gjenbruk og reduksjon av emballasje er viktig for å unngå avfall. I USA blir det kastet 64 millioner tonn emballasje hvert år. Noen bedrifter er imidlertid i ferd med å endre sine holdninger til unødig emballasje.

*Det marine naturreservatet Klunga i det nordlige **Kenya** er ikke beskyttet av noe rev. Søppel som vaskes opp på stranda forurensner og utgjør en trussel mot skillpadde-nes egglegging. Klunga Eco-Friendly Handicrafts samler opp søppelet og lager leketøy av det. Gamle sandaler blir blant annet til lekebiler og lekemobiltelefoner.*

Som avskoging og høsting av råmaterialer.

For å finne ut mer, se nettstedene til Wastewatch: www.wastewatch.org.uk, Norsk Returkartong: www.returkartong.no og Plastretur: www.plastretur.no

J Skritt på vegen

Det finnes noen enkle ting vi kan gjøre for å minske mengden avfall vi skaper til daglig. Her er noen forslag:

- F Nekt** å ta imot unødig emballasje og oppmuntre produsenter til å minske bruken av emballasje når de kan.
- F Pant** flasker og bokser når du kan.
- F Bruk ting om igjen.** Konvolutter, flasker og plastposer kan alle brukes om igjen. Gi uønskede klær til en brukbutikk - det er ikke bare gjenbruk, men noen andre får nytte av dem.
- F Reparer istedenfor å kaste.**
- F Kildesorter** papir, bokser og flasker. Komposter husholdingsavfallet om du kan.

www.miljolare.no ‡ Hold Norge Rent - kampanje

Gjennom flere år har www.miljolare.no samarbeidet med en rekke aktører om ulike kampanjer. En av kampanjene gjennomføres hver vår i samarbeid med organisasjonen Hold Norge Rent. Aktivitetene i www.miljolare.no/avfall blir brukt i denne kampanjen. Den er tilpasset undervisning for en rekke fag og trinn.

Se www.miljolare.no/kampanjer.

Se nettstedet til Plastretur:
<http://www.plastretur.no/sortering.html>.

Symboler for ulike plasttyper

De fleste typer plast kan resirkuleres. Mengden plast som samles inn for resirkulering, forsetter å øke. Den store utfordringen er at forskjellige typer plast ikke må blandes, samtidig som de ikke lar seg skjelne verken ved syn eller berøring. Bare et lite innslag av feil sort er nok til å ødelegge plastmassen som smeltes om til gjenvinning .

Plastindustrien har svart på problemet ved å utvikle farge- og nummerkoder som vanligvis er plassert på undersiden av plastbeholdere.

Typene 1 og 2 blir ofte resirkulert. Type 4 blir det sjeldnere. De andre variantene blir så langt ikke resirkulert, unntatt på forsøksbasis.

Se etter resirkuleringsmerket. Når du handler kan du bruke din kjøpekraft til å gjøre en forskjell. Som miljøbevisst forbruker kan du bidra til en mer bærekraftig utvikling. Vær oppmerksom på at noen merker bare viser at en del av innholdet i produktet (se etter prosentene) er resirkulert, mens andre informerer om at produktet lett kan resirkuleres.

For miljøbevisste forbrukere har det å se etter resirkulerte produkter blitt en del av dagliglivet. I dag er det for eksempel mulig å finne et helt spekter av produkter – deriblant klær, møbler og leketøy – som alle er laget av resirkulert papir.

Hvitt søppel. I kinesiske storbyer klarer folk seg knapt en dag uten å bruke et spekter av éngangsgjenstander:

kopper, beholdere, kammer, tannbørster, kulepinner og spisepinner av plast. Kina er i ferd med å bli verdens største marked for slike produkter. Årlig forbrukes milliarder av dem. Opphopningen av "hvitt søppel" har utløst en større kampanje både på gata og i media for å få kinesere til å endre på bruk-og-kast-mentaliteten. I mange byer er det innført begrensninger på bruken av plastemballasje. Hangzhou, hovedstaden i provinsen Zhejiang, er den første som har forbudt slik emballasje. Folk oppfordres til å bruke kurver av halm og flettverk, tøybæreposer og andre miljøvennlige beholdere av kartong, risskall, halm eller stivelse.

Recycle 2000 – miljøvennlig moteshow.

Engebråten skole i Oslo har samarbeidet med bydelen sin om å lage et nyskapende moteshow. Elever fikk utdelt 100 kroner som de skulle kjøpe brukte klær for. Det ble også tilbudt designkurs hvor man lærte å sy om klær, og det ble gitt opplæring i styling og bevegelse for modellene. Moteshowet fant sted i skolens festsal med modeller av begge kjønn og i alle størrelser. Klærne som ble vist fram, ble loddet ut om kvelden.